

POUJADE VE SARI YELEKLİLER HAREKETLERİNİN VERGİ GREVİ/VERGİNİN REDDİ OLGULARI ETRAFINDA ANALİZİ

Recep TEMEL*

Öz

Vergi Grevi ve Verginin Reddi olguları maliye yazınına 1950'li yıllarla birlikte girmiştir. Bu yıllarda Fransız vergi mükellefleri P. Poujade liderliğinde örgütlenmiş ve aşırı vergi yükünün oluşturduğu vergi baskısıyla Fransız hükümetinin uygulamalarını protesto etmeye başlamışlardır. Bu protestolar başlangıçta kısmen kanun dışı yöntemlerle yapılmışsa da hareketin toplumsallaşmasıyla birlikte önce bir sivil toplum kuruluşu, sonrasında da bir siyasî parti çatısı altında kanuni yöntemlerle sürdürülmüştür.

Sarı Yelekliler Hareketi ise Fransız Hükümetinin ağırlıklı olarak ekonomik/mali uygulamalarına karşı 2018 Kasım ayında başlatılmış ve hızla Fransa geneline oradan da diğer ülkelere yayılan protesto hareketleridir. Başlangıcında makul yöntemlerin kullanıldığı hareket, kitleselleşmeyle birlikte demokratik olmayan ve de kanun dışı yöntemleri de protesto aracı olarak kullanmaya başlamıştır.

Bu çalışmada öncelikle Vergi Grevi ile Verginin Reddi kavramlarının Türk maliye yazınında ifade ettikleri anlamlar ve anlam değişimleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu iki kavram arasındaki farklar net olarak ortaya konulmuş ve kavramlara ilişkin yeni tanımlar yapılmıştır. Yapılan bu tanımlar ışığında Poujade ve Sarı Yelekliler hareketleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelere göre Poujade ve Sarı Yelekliler hareketlerinin, Vergi Grevinden öte birer Vergi İsyanı niteliği taşıdıkları sonucuna varılmıştır. Zira her iki harekette de kamu otoritesine karşı kanun dışı ve demokratik teamüllere aykırı araçlar kullanılmak suretiyle çok ciddi düzeyde mal ve can kayıplarına (Özellikle Sarı Yelekliler Hareketi'nde 11 ölü) sebep olunduğu tespit edilmiştir. Verginin Reddi bağlamında ise her iki hareketin gerçekleştirdiği gösteriler sonrasında hükümetlerin tepkilere sebep olan düzenlemelerden geri adım atarak vergi mükellefleri lehine düzenlemeler yaptıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sarı Yelekliler Hareketi, Vergi Grevi, Verginin Reddi, Poujade Hareketi, Fransa.

* Dr. Öğretim Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, recep.temel@bozok.edu.tr.

ANALYSIS OF POUJADE AND YELLOW VEST MOVEMENTS ON THE CONCEPTS OF TAX STRIKE/TAX REJECTION

Abstract

The cases of Tax Strike and Tax Rejection entered the fiscal literature in the 1950s. During these years, French taxpayers organized under the leadership of P. Poujade and started to protest the practices of the French government with the tax pressure caused by the excessive tax burden. Although these protests were initially carried out in part by illegal methods, with the socialization of the movement, they were first carried out by a non-governmental organization and then under the roof of a political party.

The Yellow Vests Movement is the protest movement that was started in November 2018 against the economic/financial practices of the French Government and spread rapidly throughout France and then to other countries. The movement which was used reasonable methods at the beginning, got started to use non-democratic and illegal methods as a means of protest along with massification.

In this study, firstly, the meaning and changes in the meaning of the Tax Strike and the Rejection of Tax in Turkish finance literature are emphasized. In addition, the differences between these two concepts have been put forward clearly and new definitions have been made. In the light of these definitions, the movements of Poujade and Yellow Vests were evaluated. According to these evaluations, it was concluded that the poujade and Yellow Vests movements were more of a Tax Revolt than a Tax Strike. In both of these movements, it was determined that the use of illegal and democratic practices against public authority caused serious loss property and life (11 dead in Yellow Vests Movement). In the context of the Rejection of Tax, after the demonstrations carried out by both movements, it was seen that the governments stepped back from the regulations that caused the reactions and made arrangements in favor of taxpayers.

Keywords: *Yellow Vests Movement, Tax Strike, Tax Rejection, Poujade Movement, France.*

Giriş

Kamu hizmetlerinin finansmanında kullanılan en temel kaynak kamu gelirleridir. Çok çeşitli kamu gelirleri olmakla birlikte, kamu gelirleri içerisindeki hacmi bakımından vergilerin yeri ve önemi tartışılmazdır. Ayrıca vergiler hem malî hem iktisadî hem de sosyal fonksiyonları itibarıyla günümüz kamu malî yönetimlerinden beklenen hizmetlerin finansmanında birincil kaynak niteliğindedirler.

Vergilerin ihdasıyla birlikte tahsilinde ve toplanmasında en önemli unsur yasallıktır. Meşruiyetlerini yasama organlarının tasarrufu olmaktan alan vergiler, bütçe kanununun verdiği yetki çerçevesinde yürütme organlarının

marifetiyle ve her aşamasında hukuk kurallarına sadık kalınarak tahsil edilir ve kamu hizmetlerinin finansmanında kullanılırlar.

Yasama organlarının vergiye ilişkin düzenleme yetkisi teorik olarak sınırlandırılmış değilse bile, vergilendirme yetkisinin sınırsız olarak kullanılması fiilen mümkün değildir. Her şeyden evvel her ülkenin kendine özel ve vergilendirmenin nihai sınırını gösteren vergi kapasitesi buna engeldir. Diğer bir engel ise zorunlu bir ödeme olması sıfatıyla vergi ödevlerinin vergi mükellefleri üzerinde bir yük oluşturduğu gerçeğidir. Hiçbir mükellefin gelirinin tamamını vergi olarak ödemek istemeyeceği düşünüldüğünde; mükellefin yıl içerisinde ödediği vergi toplamının, o yıl içerisinde elde ettiği toplam gelirin oranlanmasını ifade eden kişisel vergi yükünün de kabul edilebilir seviyelerde olması gerekir. Aksi halde vergi yükünün mükellefler nezdinde meydana getireceği psikolojik tesir anlamındaki vergi baskısının doğuracağı tepkiler kaçınılmazdır. Tepkilerin bir kısmı yasal tepkiler (Vergiden Kaçınma, Vergi Telafisi vb.) olarak bir kısmı ise yasa dışı tepkiler (Vergi Kaçakçılığı vb.) olarak tezahür eder. Bu tezahürler en geniş anlamda “Malî olayların insan tutum ve davranışları üzerindeki etkilerini araştırma alanı olarak belirleyen” Davranışsal Kamu Maliyesinin (Behavioral Public Finance), dar anlamda ise “Bireylerin sadece vergiler karşısındaki algılamalarını, tutum ve davranışlarını inceleyen” Vergi Psikolojisinin (Tax Psychology) çalışma alanlarına girmektedir (Aktan, 2012:14).

Bu çalışmada öncelikle genelde Davranışsal Kamu Maliyesinin özelde ise Vergi Psikolojisinin araştırma alanlarına giren Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarına Türk maliye yazınında yüklenen anlamlar üzerinde durulmuştur. Araştırma neticesinde görülmüştür ki, kavramların tanımlanmasında bir anlam karmaşası söz konusudur. Bu anlam karmaşasının ortadan kaldırılması ve de kavramların yer yer birbirinin yerine ikame edilen olgular olarak değil de başlı başına ifade ettikleri anlamlar üzerinden değerlendirilmesi amacıyla yeniden tanımlanması yoluna gidilmiştir.

Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarının birbirinden farkını belirginleştirmek için ilk olarak kavramların maliye yazınına girmesine sebep olan Fransa merkezli Poujade Hareketi araştırılmıştır. Sonrasında Kasım 2018 itibariyle yine Fransa’da ortaya çıkan ve kısa sürede kitleselleşerek diğer ülkelere de sirayet eden Sarı Yelekliler Hareketi incelenmiştir. Bu suretle kavramların süreç içerisinde anlamlarında bir değişim olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmış, daha da önemli bir sonuç olarak her iki hareketin Vergi Grevi ve Verginin Reddi olgularına uygun düşüp düşmedikleri ortaya konulmuştur.

1. Vergi Grevi-Verginin Reddi Kavramları

Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramları Poujade ve Sarı Yelekliler hareketleri bağlamında hem Davranışsal Kamu Maliyesi hem de Vergi Psikolojisi açısından inceleme konusu yapılabilirler. Zira her iki hareket de hükümetlerin münhasıran vergiye konu düzenlemelerine karşı mükelleflerin tepkilerini ifade etmeleri bakımından Vergi Psikolojisini, vergileme dışındaki diğer malî tasarruflara karşı tepkileri bakımından da Davranışsal Kamu Maliyesini alakadar etmektedir.¹ Bu çalışmada bu iki kavramın, kamu maliyesinin hangi alt bilim dalının konusu kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinden çok bu iki kavrama Türk maliye yazınında yüklenen anlamların ve zamanla uğradıkları anlam değişimlerinin üzerinde durulmuştur. Bunun için de doğal olarak öncelikle bu kavramlara yüklenen anlamların neler olduğu, ne tür değişime uğradıkları tespit edilmiş ve bu bilgilerin ışığında tarafımızdan kavramlar yeniden tanımlanmıştır.

1.1. Vergi Grevi

Fransızcası “Greve des impôts”, İngilizcesi “Tax Strike” ve Almancası “Steuer streik” olan olgu Türkçe’ye ‘Vergi Grevi’ olarak çevrilmiştir. Bu kavram Türk maliye yazınında ilk defa Bulutoğlu tarafından 1958 senesinde yapılan “Vergiye Karşı Tipik Bir Reaksiyon Olarak Poujade Hareketi” başlıklı çalışmada kullanılmıştır. Bu çalışmada da kavram tanımlanmamış; Fransız vergi mükelleflerinin bir kısmının vergilerin tahsilini engellemek amacıyla kullandıkları araçlar ve gösterdikleri tepkiler Vergi Grevi olarak isimlendirilmiştir (Bulutoğlu, 1958:173-197).

Grev kelimesi çalışma hayatının en önemli kavramlarından birisidir. Vergiyle birlikte kullanılarak oluşturulan ‘Vergi Grevi’ tamlamasını daha iyi anlamak için ‘grev’ kelimesine açıklık getirmek gerekir. Türk Dil Kurumu’nun ‘iş bırakımı’ (TDK, 2019) olarak Türkçe’ye çevirdiği kelimenin aslı Fransızca ‘grève’ kelimesidir ve “kumsal” anlamına gelmektedir. Kelime zamanla anlam genişlemesine uğramıştır. Bir değerlendirmeye göre bu anlam genişlemesinin sebebi “Sanayileşmeye bağlı olarak yoğunlaşan işçi-işveren münasebetleri çerçevesinde işçilerin, işverenlerden taleplerini dile getirmek için Paris/Seine nehri kıyısındaki kumsalda/grevede toplanmalarıdır (Sav, 2003:159). Diğer bir değerlendirmeye göre anlam genişlemesinin sebebi ise “İş ve işçi arayanların Paris Belediye Sarayı’nın önündeki Greve Meydanı’nda toplanmaları ve buraya giderlerken ‘greve gittikleri’ veya ‘grev meydanına gittikleri’ şeklindeki telaffuzlarıdır” (Koç, 2018:132).

Günümüzde ‘grev’ kelimesi çalışanların, işverenlerden taleplerini elde etmek amacıyla örgütlü bir şekilde iş bırakmaları anlamı kazanmıştır.² Bu

anlam kapsamında grev, çalışanların işverenlerle sürdürdükleri görüşmelerden/pazarlıklardan taleplerini elde edememeleri durumunda müracaat ettikleri bir hak arama yöntemidir. Diğer bir deyişle grev, olağan yollarla sürdürülen görüşmelerden netice alınamaması halinde müracaat edilen istisnaî bir yöntemdir. Çalışanlar, grev yoluyla beklentilerine ulaştıklarında ise iş bırakma sonlandırılır ve iş hayatına kaldığı yerden devam edilir.³

Bu bilgilerin ışığında Vergi Grevinin nasıl tanımlandığına bakılacak olursa ilk elden dikkat çeken Herekman'ın, Vergi Grevi kavramının yerine Vergi/nin Reddi kavramının kullanılmasını önermesidir. Herekman, Fransa'da P. M. Poujade önderliğinde gelişen tepkileri, grev kelimesinin, "Demokratik rejimlerde yasal güvence altında yapılan toplumsal bir eylem" şeklindeki anlamından hareketle Vergi Grevi olarak isimlendirilmesini doğru bulmamaktadır. Zira bu çerçevede Vergi Grevi, "Vergiye karşı yasal güvence altında girilen toplumsal bir eylem" olarak anlaşılacaktır. Hâlbuki bir kısım Fransız vergi mükellefince 1950'li yılların başlarından itibaren gösterilen tepkiler grev kelimesinin anlamını aşan ve "Devletin, anayasaya dayanarak koymuş olduğu vergilere karşı ve yasal olmayan toplumsal bir direniş" mahiyetinde olduğundan Vergi/nin Reddi olarak isimlendirilmesi daha yerindedir (Herekman, 1987:159-160).

Nadaroğlu ise doğrudan Vergi Grevi kavramının yerine Verginin Reddi kavramını kullanmayı tercih etmiş ve kavramı tıpkı Herekman'ın yaptığı gibi "Vergiye karşı toplumsal bir reaksiyonun ifadesi" olarak açıklamıştır (Nadaroğlu, 1996:282-283). Heper, Vergi Grevini "Vergi ödememe yönünde kolektif bir davranış" (Heper, 2009:216) olarak nitelendirirken; Demir, Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarını eş anlamda ve yine "Vergiye karşı toplumsal bir tepki" olarak değerlendirmiş; vergiye karşı bu tepkilerin bütün topluma yayılması durumunda isyan niteliği kazanacağından Vergi İsyanı olarak nitelendirilmesini uygun görmüştür (Demir, 2015:173).

Öztürk, Vergi Grevi kavramıyla Verginin Reddi kavramlarını birbirinden ayrı anlamda ele almış ve Vergi Grevini, "Vergi mükelleflerinin üzerlerindeki vergi yükünün hafifletilmesi için gösterdikleri tepkiler" (Öztürk, 2016:150) şeklinde izah etmiştir. Aynı şekilde Pehlivan da bu iki kavramı farklı anlamda ele almış ve Vergi Grevini "Vergi yükünü ağır bulan yükümlülerin toplu olarak vergiye direnme/toplu direniş hareketleri" (Pehlivan, 2019:168) olarak adlandırmıştır.

Türk maliye yazınındaki bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere Vergi Grevi kavramı yakın zamanlara kadar Verginin Reddi kavramıyla eşdeğer olarak değerlendirilmiştir. Hatta Vergi Grevi kavramı yerine Verginin Reddi

kavramının kullanılmasının yerinde olacağı düşünülmüştür.⁴ Bu düşüncenin arkasındaki gerekçe de grev kelimesinin çalışma hayatında taşıdığı meşruiyet münasebetiyle vergiye karşı geliştirilen tepkilerin Vergi Grevi şeklinde değerlendirilmesinin, tepkileri meşrulaştırılacağı yaklaşımıdır. Ancak Türk maliye yazınında Vergi Grevi kavramı kullanılmaya devam etmiştir. Bu değerlendirmelerin hepsinde ortak husus kavramın, “Vergiye karşı gösterilen kolektif bir tepki olduğu”⁵ dur. Son zamanlarda tanım biraz daha zenginleştirilmiş; kolektif tepkinin sebebi olarak vergi yükünün oluşturduğu psikolojik etki (Vergi Baskısı/Vergi Tazyiki) gösterilirken amacının da vergi yükünün hafifletilmesi olduğu gösterilmiştir.

Yaşanan gelişmeler ve yapılan değerlendirmeler Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarının iki ayrı olgu olduklarını göstermiştir. Bu çerçevede Vergi Grevinin, “Malî sebepler ağırlıklı olmak üzere, ekonomik ve siyasî sebeplerin mükellefler üzerindeki vergi yükünü dayanılmaz noktaya getirmesi sonucunda mükelleflerin kamu otoritesine karşı vergi yükünün azaltılması talebiyle genel kamu düzenine/kanunlara ve demokratik esaslara uygun olarak göstermiş oldukları kolektif/toplumsal tepkiler” şeklinde tanımlanması daha yerinde ve kapsayıcı olacaktır. Tanımı daha anlamlı kılmak bakımından tepkilerin genel kamu düzenine/kanunlara ve demokratik esaslara aykırı olması halinin de açıklanması gerekmektedir. Bu durumda “Malî sebepler ağırlıklı olmak üzere, ekonomik ve siyasî sebeplerin mükellefler üzerindeki vergi yükünü dayanılmaz noktaya getirmesi sonucunda mükelleflerin kamu otoritesine karşı vergi yükünün azaltılması talebiyle genel kamu düzenine/kanunlara ve demokratik esaslara aykırı olarak göstermiş oldukları kolektif/toplumsal tepkilerin” Vergi İsyanı olarak tanımlanması yerinde olacaktır.

1.2. Verginin Reddi

Fransızcası “Rejet de l’impot”, İngilizcesi “Tax Rejection” ve Almancası “Steuer ablehnung” olan olgu Türkçe’ye Verginin Reddi olarak çevrilmiştir. Verginin Reddi olgusu tıpkı Vergi Grevi olgusunda olduğu gibi kaynağını bir kısım Fransız vergi mükelleflerinin P. Poujade önderliğinde başlatmış oldukları vergiye karşı protesto eylemlerinden almaktadır. Günümüzde bu iki olgu birbirinden ayrı anlamlara geliyorsa da Türk maliye yazınına kazandırıldıkları sürecin başlangıcında birbirlerinin yerine ikame edilmişlerdir. Hatta Herekman, vergiye karşı geliştirilen tepkileri kanun dışı değerlendirdiğinden Vergi Grevi kavramının kullanılmasının bu tepkileri meşrulaştıracağı düşüncesiyle, tepkilerin Verginin Reddi olarak nitelendirilmesi gerektiğini özellikle vurgulamıştır (Herekman, 1987:160). Yine Nadaroğlu ve Demir de Verginin Reddi kavramını Vergi Greviyle aynı anlamda kullanmışlardır (Nadaroğlu, 1996:282-283; Demir, 2015:173).

2000’li yıllardan sonraki değerlendirmelerde bu iki olgunun ayrıştırıldığı ve farklı anlamları olduğu üzerinde durulmuştur. Yalnız Öztürk, Verginin Reddini “Yürürlükte bulunan bir verginin o ülke bireylerine ağır bir yük getirmesi nedeniyle, toplum içerisinde bu verginin uygulamadan kaldırılmasına yönelik olarak ortaya çıkan toplumsal tepki”⁶ (Öztürk, 2016:150) olarak tanımlarken Pehlivan, “Usulüne uygun olarak konulmuş bir vergi kanunu ile getirilen vergi yükünün çok ağır olduğu gerekçesiyle yapılan toplu gösterilerle ödenemeyeceğinin bildirilmesi ve bunun sonucu olarak da söz konusu vergi kanununun kaldırılması” (Pehlivan, 2019:168) şeklinde daha belirgin bir tanıma kavuşturmuştur. Zira Öztürk’ün Verginin Reddi kavramıyla vergi yükünü ağırlaştıran düzenlemenin kaldırılmasına dair toplumsal tepkileri nitelediği, Pehlivan’ın ise vergi yükünü ağırlaştıran kanunî düzenlemeye gösterilen toplumsal muhalefet neticesinde kamu otoritesinin düzenlemeyi geri almasını/yürürlükten kaldırmasını nitelediği anlaşılmaktadır.

Bu bilgiler ışığında gelinen nokta Verginin Reddinin, Vergi Grevi olgusunun sonucu olduğu gerçeğidir. Diğer bir tabirle Vergi Grevi sebep, Vergi/nin Reddi ise bunun neticesidir. Bir taraftan Pürsünerli’nin, G.Ardant’tan naklen Verginin Reddi kavramıyla “Vergi konulduktan sonra toplumsal tepkiler üzerine bu verginin kaldırılmış olması durumunun” (Pürsünerli, 2013:1296) kastedildiğini aktarması diğer taraftan Durdu’nun “Mükelleflerin toplumsal muhalefeti karşısında, kamu otoritesinin geri adım atarak gerek uzlaşma gerekse de imkânlarını zorlamak suretiyle mükelleflerin taleplerini yerine getirmesi” (Durdu, 2018:268) tespiti Vergi Grevi ile Verginin Reddi arasındaki sebep-sonuç ilişkisini açıkça ortaya koymaktadır. Bahse konu sebep sonuç ilişkisi de dikkate alınarak Verginin Reddi kavramı “Kamu otoritesi tarafından usulüne uygun yapılmış bir vergi düzenlemesine karşı mükelleflerin, vergi yüklerinin arttığı gerekçesiyle genel hukuk kurallarına ve de demokratik usullere uygun olan veya olmayan araçlarla göstermiş oldukları toplumsal muhalefet sonrasında kamu otoritesinin yaptığı düzenlemeyi geri alması/kaldırması” olarak tanımlanabilir.

2. Poujade Hareketi

Maliye yazınına Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarının girmesine sebep olan kişi Fransız P. Poujade’dır.⁷ Poujade, II. Dünya Savaşı’ndan sonra Fransa’nın diğer bölgelerine göre ekonomisi daha geri olan Lot vilayetinin Saint Cere kasabasında kırtasiyecilik işiyle meşgul olan bir esnaftır. 1950’li yıllarla birlikte Fransa hükümetlerinin uyguladığı ekonomi/maliye politikaları, görece olarak bu bölgedeki vergi mükelleflerinin vergi yükünü arttırmıştır. Bölgede çoğunluğu teşkil eden küçük ölçekli esnaf ve tüccarlar, artan vergi yükünün oluşturduğu vergi baskısı sebebiyle Vergi

Tahsildarları/Vergi Müfettişleri nezdinde genel vergi uygulamalarına karşı direnç göstermeye başlamışlardır. Bu direncin ilk adımı, 22 Temmuz 1953 tarihinde P. Poujade'nin başını çektiği bir kısım vergi mükellefi tarafından, önceden geleceklerini haber aldıkları vergi müfettişlerinin görevlerine engel olunması şeklinde atılmıştır (Le Boule, 1955).

P. Poujade'nin öncülüğünde başlamasından dolayı "Poujade Hareketi"⁸ olarak isimlendirilen ve "Populist" bir karaktere sahip olan bu hareket tamamen kendiliğinden gelişmiştir. İlk çıkışında bir organizasyon söz konusu değildir ve başlangıcı itibarıyla de siyasî bir hedefi yoktur (Priester, 2007:143). Böyle olmakla birlikte, her toplumsal harekette olduğu gibi Poujade Hareketi'ni de doğuran sebeplerin olduğu bir gerçektir. Bu sebepler ağırlıklı malî olmakla birlikte iktisadî ve siyasî olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. İlk olarak Poujade Hareketi'nin doğuşuna zemin hazırlayan iktisadî sebeplerin neler olduğu şu şekilde özetlenebilir (Bulutoğlu,1958:173-186):

- Hareketin omurgasını oluşturan küçük esnaf ve tüccarların içinde buldukları kötü ekonomik koşullar (fakirlik). Özellikle hareketin çıkış merkezi olan Lot bölgesinin diğer bölgelere göre ekonomisinin kötü olması; bu bölgede ziraatla meşgul olan nüfusun göç etmesi sebebiyle bölgedeki küçük esnaf ve tüccarların potansiyel müşterilerini kaybetmelerinden ötürü uğradıkları maddi kayıplar
- II. Dünya Savaşı sonrası Fransa'sında ticaret sektörünün rasyonel bir mahiyet kazanması dolayısıyla ürün dağıtım kanallarının merkezileşmesi ve otomobil sektörünün gelişmesiyle tüketicilerin daha büyük merkezlerden alışveriş yapmak imkânına ulaşmalarının küçük esnaf ve tüccarların ticaret hacimlerini daraltması
- Savaş sonrası enflasyonist ortamın getirdiği avantajlar dolayısıyla kontrolsüz bir şekilde açılan çok sayıda perakende satış biriminin, deflasyonist politikalar sonucunda avantajlarını kaybetmeleri ve gelişen büyük mağazaların rekabetine dayanamayıp iflas etmeleri
- Fransız Hükümeti'nin kooperatifleşmeyi teşvik etmesinin yanında, küçük ölçekli işletmelerin yeni gelişen dağıtım ve pazarlama tekniklerine ayak uyduramamaları

Poujade ve taraftarlarını malî yapıya ve malî uygulamalara karşı kolektif bir tavır almaya iten malî sebepler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Bazı dolaylı vergilerin (Mahalli Vergi ve Harcamalardan Alınan Vergi) toplanma ve vergi idarelerine yatırılma külfetinin küçük ölçekli işletmelere yüklenmesinin getirdiği malî zorluklar

- 1952 yılı itibarıyla uygulanmaya başlayan deflasyonist politikalar sonucunda sanayici ve esnafların, dolaylı vergileri tüketicilere yansıtılmadığı güçlüklere; deflasyonist politikaların satış hacimlerini düşürmesiyle birlikte genellikle götürü tarzda ödenen vergilerin mükellefler üzerindeki vergi yükünü arttırmasından kaynaklı vergi baskısının artması
- Hükümetin aldığı malî kararlar çerçevesinde mükelleflerin götürü tarzda ödedikleri vergilerin oranlarının yükseltilmesi; vergi denetimlerinin sıklaştırılmasıyla birlikte vergi kaçakçılığına uygulanan cezaların arttırılması
- Diğer mükellef gruplarına göre görece olarak küçük ölçekli işletmelere sahip olan mükelleflerin vergi yükünün daha fazla olması.

İktisadî ve malî sebeplerin yanı sıra Poujade Hareketi'nin zeminini oluşturan siyasî mahiyetteki sebepler de şu şekildedir:

- 1950 yılında başlayan Kore Savaşı ile birlikte Vietnam'da sürdürülen sömürge savaşının askerî harcamalarda meydana getirdiği artış ve bunun mükelleflerin üzerindeki vergi yükünü arttırması
- Fransız orta sınıfında demokratik teamüllerin yerleşmemiş olması sebebiyle marjinal hareketlere eğilimin yüksek olması

Poujade Hareketi, yukarıda ifade edilen sebepler zemininde doğmuşsa da ana karakteri, malî düzenlemelere ve malî uygulamalara muhalefet yaparak, karar alıcıları bu kararlarından geri döndürmektir. Özellikle yukarıda sıralanan malî tasarrufların, 1952-1954 yıllarında görevde bulunan Pinay, Mayer-Laniel Hükümetlerince ısrarlı bir şekilde uygulanmasının, küçük ölçekli işletmelerin üzerindeki vergi yükünü dayanılmaz noktalara taşımış olması vergi protestolarının ana sebebidir (Shields, 2004:37).

Poujade Hareketi'nin eylem anlayışı iki esasa dayanmaktadır. Bunlardan birincisi, daha çok hareketin ilk doğduğu süreçte uygulanan, vergi tahsiline dönük çalışmaları fiilen engellemeye yönelik tepkilerdir. İkincisi ise hareketin kitleselleşmeye başlamasıyla önce Esnaf ve Tüccarları Savunma Birliği (Union de Défense des Commerçants et des Artisans /UDCA) adındaki sosyal kuruluş sonra da Fransız Kardeşlik Birliği (Union et Fraternité Françaises /UFF) adındaki siyasî kuruluş vasıtasıyla meclis ve hükümet üzerinde baskı oluşturmak tarzındaki tepkilerdir (Giray, 2013:72).

Vergi Grevi bağlamında Poujade taraftarları ilk olarak sayısı en az 5 en fazla 100 kişiden oluşan gruplar- ki bunlar Komandolar olarak

isimlendirilmiştir- oluşturmuş ve bu gruplar küçük ölçekli esnaf ve tüccarlara dönük malî uygulamalara karşı fiilen tepki göstermek için hazırlanmıştır. Bu grupların ilk görevi bir vergi denetimi olduğunda veya Poujade taraftarı bir mükellefe malî bir müdahalede bulunulduğunda, derhal harekete geçerek fiilen engel olmak ve diğer esnafları örgütlemektir. Bunun yanı sıra insanları organize edip, trafik bakımından hayatî önemi haiz sokakları trafiğe kapatarak, görevli memur ve polislerin vazifelerini yapmalarına engel olmaktadır. (Der Spiegel,1956).⁹

29 Kasım 1953 tarihinde ilk kongresini yapan Esnaf ve Tüccarları Savunma Birliği, Poujade Hareketi'nin kitleselleşmesine dönük önemli bir adımdır. “Malî Gestapo” ve “Vampir Devlet” nitelendirmeleri üzerinden haksız olduğu düşünülen malî düzenlemelere ve uygulamalara karşı basın- yayın yoluyla ve toplumsal yürüyüş ve mitingler vasıtasıyla Vergi Grevi uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Bu eylemler vasıtasıyla somutlaştırılan talepler şu şekildedir (Bulutoglu, 1958:188; Shields, 2004:39):

- Büyük ve küçük tacirlerin vergi önünde eşit olması
- Çok şubeli mağazalar, kooperatifler ve devlete ait kurumlarla vergi eşitliği
- Temel olarak tek vergilendirmenin esas alınması
- Ücretlilerde olduğu gibi esnaflarda da asgari geçim indiriminin uygulanması
- Vergi denetimlerinin tamamen kaldırılması
- Vergi cezalarının tamamen af edilmesi
- Sosyal sigortanın, aile ödeneklerinin ve emeklilik hakkının esnaflara da sağlanması

Başlangıçta Fransa Hükümetlerince ciddiye alınmayan Poujade Hareketi kitleselleşme hızı oranında dikkatleri üzerine çekmiştir. Gerek üye sayısındaki artış gerek basın-yayın vasıtalarının ulaştığı tiraj gerekse de mitinglerin ve bu mitinglerde toplanan taraftar sayısının çokluğu¹⁰ - bu çalışmalar Vergi Grevi çerçevesinde düşünülmelidir- etki derecesini arttırmış ve siyasallaşma eğilimleri artmıştır. Nitekim Fransız Birliği ve Kardeşlik (Union et Fraternité Françaises /UFF) adıyla girilen 1956 seçimlerinde hiç beklenilmedik bir şekilde oyların %11,6'sı (2,5 milyon oy) alınarak parlamentoya 52 milletvekili sokulmuştur (Shields, 2004:39).

Poujade Hareketi, parlamentoda temsil yetkisi elde etmeden önce geliştirmiş olduğu Vergi Grevi tepkileri sayesinde parlamento ve hükümet üzerinde ciddi bir nüfuz oluşturmuştur. Bu nüfuzun sonucunda Verginin

Reddi olgusu içerisinde değerlendirilebilecek önemli çıktılar elde edilmiştir. Bu çıktılar sırasıyla vergi denetimlerinin ıslahı ve kaçakçılıkla yoğun mücadelede ısrarlı üst düzey bürokratların görevlerinden uzaklaştırılması, vergi denetimlerine engel olanların cezalarının hafifletilmesi, vergi denetimlerinin azaltılması, Vergi Müfettişlerinin yetkilerinin daraltılması, defter tutma yükümlülüklerinin basitleştirilmesi, Mübadele Vergisinin kaldırılması, düşük gelir gruplarında nispi verginin azaltılması ve bazı cezaların hafifletilmesi gibi kazanımlardır (Bulutoğlu,1958:193). Ne var ki Poujade Hareketi parlamentoda temsil yetkisi elde etmesine rağmen kendisinden beklenen başarıyı gösterememiştir. Bu başarısızlığın arkasında yatan gerçek ise bir siyasî organizasyon olarak Fransız Birliği ve Kardeşlik'in toplumu cezbedecek bir siyasî programı ve gelecek tasarımı olmuyuşudur. Toplum nezdinde vergi aleyhtarlığı ve aşırı sağcı¹¹ eğilimleriyle sembolleşen (Bulutoğlu, 1958:194) siyasal organizasyon, heterojen bir niteliğe sahip olan taraftarlarını bir arada tutmayı başaramamıştır. Toplumsal itibarını popülist yaklaşımlara borçlu olan Poujade Hareketi, yine popülizmin kurbanı olarak kaybettiği toplumsal cazibesıyla (Owczarek, 2015:85) girdiği 1958 yılı seçimlerinde ancak 2 milletvekilini parlamentoya sokabilmiş (Saç, 2017:266), sonrasında da Fransız siyasetinde etkisini yitirmiştir.

3. Sarı Yelekliler Hareketi

Nobel ödüllü J. E. Stiglitz, “Sarı Yelekliler Hareketi”¹² olarak isimlendirilen protestoları, Fransa’da işlerin yolunda gitmediğinin göstergesi olarak değerlendirmektedir. Hatta E. Macron yönetimince “Zenginlere uygulanan vergilerin düşürülüp sıradan vatandaşlara uygulanan vergilerin (İster uzaktaki Brüksel’den ister hali vakti yerinde finansçılardan gelen), bütçe talepleri doğrultusunda yükseltilmesinin” insanlarda öfkeye sebep olmasını olağan karşılamaktadır (Stiglitz, 2019:100).

Fransa’nın Paris şehrinde 17 Kasım 2018 tarihinde ilk büyük eylemini gerçekleştiren Sarı Yelekliler’in¹³ tepkilerinin arkasında siyasî ve sosyo-kültürel sebeplerin¹⁴ bulunduğu da ileri sürülmüş olmakla birlikte, asıl sebepleri Stiglitz’in de vurguladığı üzere ülkede uygulanan ekonomik ve mali politikalar oluşturmaktadır.

Tablo 1.Fransa, Seçilmiş Ekonomik Göstergeler (2014-2017)

Yıllar	2014	2015	2016	2017
GSYİH (Trilyon/ABD Doları)	2.843	2.420	2.463	2.420
Kişi Başına GSYİH (ABD Doları)	44.413	37.613	38.128	37.295
Kamu Maliyesi (GSYİH'nin %'si)				
Gelir	53,4	53,2	53,0	53,8
Gider	57,3	56,8	56,6	56,4
Genel Gelir-Gider Dengesi	-3,9	-3,6	-3,6	-2,6
Kamunun Toplam Borcu (GSYİH Brüt %)	94,9	95,6	96,6	96,8
İşsizlik Oranları (Nüfusa göre %)	10,3	10,4	10,1	9,4
Ödemeler Dengesi (GSYİH'nin %'si)				
Mal ve Hizmet İhracatı	30,4	31,9	31,7	32,1
Mal ve Hizmet İthalatı	-31,2	-32,3	-32,4	-33,0
İthalat-İhracat Dengesi	-0,8	-0,4	-0,7	-0,9

Kaynak: IMF (2018), TEB (2019).

Fransa'da uygulanan ekonomi politikalarının toplumda meydana getirdiği tepkileri anlamak için Tablo 1'de verilen son yıllara ilişkin genel ekonomik verileri ve bunların yıllara ilişkin değişimini takip etmek ve değerlendirmek yerinde olacaktır. Tablo 1'de öncelikle dikkat çeken Fransa ekonomisinde 2014-2017 yılları arasında bir daralmanın meydana geldiği, özellikle 2014 yılından sonra Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'da fark edilir bir azalmanın olduğu ve sonraki dönemde toparlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bununla doğru orantılı olarak kişi başına düşen GSYİH, 2015 yılında 2014 yılına göre bariz bir şekilde azalmış, takip eden yıllarda ise toparlanma sağlanamamıştır. İşsizlik oranları incelendiğinde 2015 yılındaki yükselişin önüne geçilmiş 2017 yılında %9,4'lük bir düzeye çekilmiştir. Kamu bütçesinin durumu değerlendirildiğinde bahse konu yıllarda bütçe denkliliğinin sağlanamadığı ve bütçelerin tıpkı dış ticarete olduğu gibi hep açık verdiği kıyaslandığında oldukça yüksek seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1'deki verilerin ışığında Fransız ekonomisindeki gelişmelerin 2018 yılı itibariyle patlak veren toplumsal muhalefetin ekonomik zeminini oluşturduğu düşünülebilir. Nitekim Sarı Yelekliler Hareketi tarafından, yapmış oldukları protestolar çerçevesinde Fransa Hükümeti'ne yerine getirilmek üzere 42 maddeden oluşan bir manifesto sunulmuştur. Bu manifestodaki taleplerin ekonomik, sosyal¹⁵, malî ve siyasî talepler¹⁶ şeklinde sınıflandırılması mümkündür. Konumuzla doğrudan ilgisi olması münasebetiyle önce ekonomik talepleri sonra da malî talepleri sıralamak

uygun olacaktır. Ekonomik talepler (Ritter, 2018; www.tele1.com, 2018; www.oekosoz.org, 2018):

- Asgari ücretin net 1 300 Euro olması
- Köylerde ve şehir merkezlerinde küçük esnaf korunması
- Akaryakıt zammına son verilmesi
- 1 200 Euro'nun altında emeklilik maaşı olmaması
- Tüm Fransızların maaşlarının, aynı zamanda emeklilik maaşları ve sosyal yardımların enflasyona endekslenmesi
- Fransa sanayinin muhafaza edilmesi, üretimin ülke dışına kaydırılmasına son verilmesi
- Kemer sıkma politikalarına son verilmesi, hiçbir meşruiyeti olmayan borç faizlerinin ödemesinin durdurulması, ödenmesi gereken borçlara kaynak olarak en fakir ve az varlıklı kesimin parasını almak yerine, 80 milyarlık vergi kaçakçılığının peşine düşülmesi
- Azami ücretin ayda 15 000 Euro olması
- İşsizler için iş alanları açılması
- Fransa'ya ait mülklerin (baraj, havalimanı vb.) satışa çıkarılmasının yasaklanması
- Yargı, polis, jandarma ve orduya daha kapsamlı imkânların sunulması, Güvenlik güçlerine fazla mesai için ödeme yapılması veya bunun karşılığının tatile çevrilebilmesi
- Ücretli otoyollardan toplanan paranın tamamının Fransa'da otoyol ve yolların yapımına, bakımına ve güvenliğine yatırılması
- Özelleştirmeler sonrasında artan gaz ve elektrik fiyatları dolayısıyla bu kurumların devletleştirilmesi ve fiyatların aşağıya çekilmesi
- Küçük yerleşimlerdeki demiryolu hatlarının, postane şubelerinin ve ilkokul ve anaokullarının kapatılmasına son verilmesi
- Çocuklar 10 yaşına girene kadar geçerli olmak üzere çocuk bakımı için parasal destek sisteminin geri getirilmesi
- Ticari malların dolaşımının demir yollarıyla sağlanması şeklindedir.

Sarı Yelekliler'in ekonomik içerikli taleplerinin yanında protestolarına sebep olan ve Fransız hükümetinden giderilmesini istedikleri malî içerikli talepleri de olmuştur. Bu malî taleplerin neler olduğunu sıralamadan önce 2014-2017 yıllarına ilişkin Fransa'nın gelir-gider durumunu/dengesini gösteren veriler ve 2017 yılına ilişkin Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkelerindeki vergi yükünü gösteren veriler anlamlı olduğundan Tablo 2 ve 3'de bu bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2’de 2014-2017 döneminde Fransız kamu maliyesinin gelir-giderlerinin bileşenleri ve denge durumu GSYİH’nin yüzdesi üzerinden tablolaştırılmıştır.

**Tablo 2.Fransa, Kamu Gelir-Giderleri ve Dengesi,
(2014-2017-GSYİH %’si)**

Yıllar	2014	2015	2016	2017
Kamu Gelirleri	53,4	53,2	53,0	53,8
Vergi Gelirleri	45,7	45,6	45,6	46,4
Vergi Dışı Gelirler	7,7	7,6	7,4	7,4
Kamu Harcamaları	57,3	56,8	56,6	56,4
Birincil Harcamalar	55,1	54,8	54,7	54,5
Borç Servisi	2,2	2,0	1,9	1,9
Kamu Gelir - Gider Dengesi	-3,9	-3,6	-3,6	-2,6

Kaynak: (IMF, 2018)

Dönem itibariyle kamu gelir ve giderlerinin seyri ele alındığında kamu gelirlerinin ağırlıklı olarak vergi gelirlerinden oluştuğu ve 2017 yılı itibariyle önceki yıllara göre vergi gelirlerinde görece bir artışın olduğu görülmektedir. Buna mukabil kamu harcamaları birbirini takip eden yıllarda azalan bir seyir takip etmiş ve kamu gelir ve gider dengesi her ne kadar dönem itibariyle her yıl açık vermişse bile açık her geçen yıl bir önceki yıla göre azaltılmıştır. Bu veriler ışığında Fransız kamu maliyesinin genel manada olumlu bir seyir izlediğini söylemek mümkün olmakla birlikte Fransız vergi mükelleflerinin üstlendikleri vergi yükü düzeyi protestoları anlamlandırmak bakımından faydalı olacaktır.

Tablo 3. OECD Ülkelerinde Toplam Vergi Yükü (2014-2017/ %)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017
Fransa	45,4	45,3	45,5	46,2
Danimarka	48,5	46,1	46,2	46,0
İsveç	42,6	43,1	44,0	44,0
İtalya	43,5	43,1	42,6	42,4
Yunanistan	35,7	36,6	36,8	39,4
Hollanda	37,0	37,0	38,4	38,8
Macaristan	38,0	38,7	39,2	37,7
Almanya	36,7	37,0	37,4	37,5
Çek Cum.	33,1	33,3	34,2	34,9
Portekiz	34,3	32,4	33,4	34,7
OECD	33,6	33,7	34,0	34,2
Polonya	31,9	32,4	33,4	33,9
İngiltere	31,8	32,2	32,7	33,3
Japonya	30,3	30,6	30,6	30,6
İsviçre	26,9	27,6	27,8	28,5
ABD	26,0	26,2	25,9	27,1
Güney Kore	24,6	25,2	26,2	26,9
Türkiye	24,6	25,1	25,3	24,9
İrlanda	28,4	23,1	23,3	22,8
Şili	19,6	20,4	20,2	20,2
Meksika	13,7	15,9	16,6	16,2

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı'ndaki verilerden hareketle tarafımızdan oluşturulmuştur.

Tablo 3, OECD ülkeleri içerisinde 2014-2017 yılları arasında toplam vergi yükü dağılımını göstermektedir. Fransız mükellefleri, diğer OECD ülkeleri mükellefleriyle üstlendikleri vergi yükü bakımından karşılaştırıldığında 2014, 2015, 2016 yıllarında Danimarka vergi mükelleflerinden sonra ikinci sırada 2017 yılında ise %46,2'yle Danimarka'nın da önünde birinci sırada yer almışlardır. Vergi yükünün artışının oluşturduğu vergi baskısı münasebetiyle mükelleflerin vergilendirmeye karşı direnç çerçevesinde yasal ve yasal olmayan yolları denemek suretiyle üzerlerindeki vergi yükünden kurtulmaya çalıştıkları bilinen bir olgudur. Nitekim Sarı Yelekliler'in toplumsal infialini tetikleyen tasarruflar, F. Hollande döneminde getirilen Karbon Vergisi/Yeşil Vergi

(İklim-Enerji Katkısı/CCE) uygulamasının E. Macron döneminde de sürdürülmek istenmesi (Ocak 2019 itibariyle dizel akaryakıtlardan %23 -Ocak 2018'de %10'luk bir artış yapılmıştı-ve benzinden %15 oranında ek vergi alınacağı, bundan dolayı da benzinde 3 Cent ve dizel fiyatlarında 6,5 Cent artış olacağı¹⁷, çalışanların maaşlarından vergi kesintisinin %37'lere varmasına rağmen büyük şirketlere vergi kolaylıkları getirilmesi, 1,3 milyon Euro üzerinde varlığı olanlar için Servet Vergisi'nin kaldırılması gibi mali düzenlemelerdir (Bilge. 2019). Bu minvalde Sarı Yelekliler Hareketi'nce hazırlanan manifestoda mali talepler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Ritter, 2018; www.tele1.com, 2018; www.oekosoz.org, 2018):

- Gelir Vergisi'nin daha kademeli olması
- Büyük işletmelerin (Mc Donalds, Google, Amazon, Carrefour) fazla, küçük işletmelerin (Zanaatkarlar, küçük ve orta ölçekli işletmeler) az vergi ödemesi
- Rekabet ve istihdam için Vergi Kredisi'nin (CICE – Büyük şirketler için vergi indirimi) kaldırılması/Buradan elde edilecek kaynağın (Elektrikle çalışan arabaların aksine gerçekten ekolojik olan) hidrojenle çalışan araba üretimi için Fransa sanayiine aktarılması
- Engellilere yapılan mali ödemenin/desteğin artırılması
- Vergilerin tahsilinde stopaj sistemine son verilmesi
- Banka kartıyla ödeme yapıldığında esnafa ek vergi uygulanmaması
- Gemi yakıtlarına ve Kerosene (Bir petrol türevi) vergi konulması

Sosyal medya ağları üzerinden iletişim sağlayan ve herhangi bir parti ya da sendika tarafından yönetilmeyen Sarı Yelekliler yukarıda sıralanan ekonomik ve mali taleplerin gerçekleştirilmesi için Fransız hükümetine karşı protestolarını yoğunlaştırdılar. E. Macron yönetimine karşı protesto mahiyetine bürünen bu eylemlerde Sarı Yelekliler, otoyolları, alışveriş merkezlerini, akaryakıt depolarını, akaryakıt istasyonlarını ve sokakları işgal ettiler. Kaos oluşturmak amacıyla araçların trafikte akışına engel olarak trafiği felç ettiler. Dükkanları kundaklayıp, sokak lambalarına ve trafik ışıklarına zarar verdiler. Barikatlar oluşturdular ve yer yer barikatları ateşe verdiler. Bunların yanı sıra, süpermarketlerde ürün kıtlığı oluşturmak amacıyla mal teslimlerini engellemeye çalıştılar (www.bedeutungonline.de, 2019). Ne var ki protestolar süreç içerisinde demokratik teamüllerin sınırlarını aşarak kamu güvenliğini tehdit eder vaziyet aldı. Fransa geneline yayılan protestolarda Sarı Yelekliler ile kamu görevlilerinin çatışmaları sonucunda (17.06.2019 tarihi itibariyle) aşağıdaki bilanço ortaya çıktı (Yıldırım, 2018; Özcan, 2019):

- Başkent Paris'in Champs-Elysees Caddesi çevresinde 1 Aralık'ta (2018) düzenlenen binlerce kişinin katıldığı gösteride, polisin eylemcilere sert müdahalesi, iş yerlerinin yağmalanması, sık aralıklarla ses bombalarının patlatılması ve alevlerin yükselmesi, sokaklarda araçların ve çöp kutularının yakılması gösterilerin dönüm noktası olarak görüldü.
- Eylemlerin başladığı günden bu yana gösterilerde çıkan olaylar sebebiyle çevrede ve mağazalarda oluşan maddi hasarların 200 milyon Euro'yu geçtiği belirtildi.
- Eylemlerin 5 binden fazla şirketi malî olarak etkilemesi 73 bin 500 kişinin işsiz kalmasına neden olurken, bu kişilerin devlete maliyeti yaklaşık 40 milyon Euro oldu.
- Ülke turizmi gösterilerden etkilenen sektörlerden biri oldu. Bu yılın ilk üç ayında, geçen yılın aynı dönemine göre turistlerin konaklamalarının %2,5 azaldığı belirtildi. Gösterilerin Ocak, Şubat, Mart aylarında geçen yılın aynı dönemine göre otel konaklamalarında ülke genelinde %1,3 ve Paris'in de içinde olduğu Ile-de-France bölgesinde %4,6 azalmaya neden olduğu kaydedildi.
- Eylemler turizmi etkilemekle beraber esnafa da kan ağlattı. Gösteriler nedeniyle ünlü markalara ev sahipliği yapan Paris'teki Champs-Elysees Caddesi ve çevresindeki mağazalar kepenk indirirdi. Ayrıca mağaza, restoran ve alışveriş merkezlerinin uğradığı zarar 2 milyar Euro'yu geçti. Gıda sektörü de yaklaşık 13 milyar Euro zarar etti.
- Eylemlerde, ülke genelinde 12.107 kişi gözaltına alındı. 2000'e yakın kişiye hapis cezası verildi.
- Gösterilerin başlangıcından bu yana çıkan olaylarda 1.797'si polis olmak üzere 4.245 kişi yaralandı.
- Gösterilerde polisin kullandığı savunma silahları nedeniyle 5 kişinin eli koptu, 23 kişi gözünü kaybetti, 268 kişi başından, 15 kişi elinden, 64 kişi vücudundan, 26 kişi sırtından ve 106 kişi bacaklarından yaralandı.
- Toplam 11 kişinin öldüğü gösterilerde, 1 kişi polisin kullandığı savunma silahı nedeniyle yaşamını yitirdi.
- Fransa'nın sembolü Eyfel Kulesi ilk defa kapılarını ziyaretçilere kapattı.

Sarı Yelekliler Hareketi'nin kitlesel bir hal alması, protestoların ülke geneline yayılması hepsinden öte çok ciddi sayılabilecek can ve mal kayıplarının meydana gelmesi kamu güvenliğinde ciddi tehlikeler oluşturmuştur. Bunun üzerine E. Macron yönetimi eylemleri sonlandırmak

için ilk olarak 2018 yılı Aralık ayında daha önce 2019 yılı başı itibariyle uygulanacağı duyurulan Karbon Vergisi'nin 2019 yılında uygulanmayacağı ilan etmiştir. Bu tasarrufa rağmen gösteriler hız kesmeden devam edince daha ciddi önlemler içeren bir tasarı hazırlanmış ve bu tasarı Fransa Ulusal Meclisi'nde 9 ret, 58 çekimsiz oya karşın 153 evet oyuyla kabul edilmiştir. Tasarıda yer alan düzenlemeler şu şekildedir:

- 2019 yılı için Asgari Ücrete aylık 100 Euro zam yapılması
- Fazla mesai ücretlerinden vergi alınmaması
- 2000 Euro altındaki emekli maaşlarından vergi kesintisi yapılmaması
- Çalışanlara Aralık 2018 sonuna kadar vergi kesintisi olmayan prim ödenmesi (Kempin ve Tokarski, 2019:2).

Sonuç

Bu çalışmayla elde edilen bulgular, 1950'li yılların sonlarına doğru Türk maliye yazınına kazandırılan Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarının birbirlerinin yerine ikame edilecek kavramlar olmadığını göstermiştir. Bilakis Verginin Reddi olgusu Vergi Grevinin neticesidir. Diğer bir deyişle kamu otoritesinin özelde vergilendirmeye genelde malî uygulamalara ilişkin tasarruflarına karşı vergi mükelleflerinin kanunî sınırlar ve demokratik teamüller çerçevesinde gösterdikleri veya gösterecekleri tepkilerin ancak Vergi Grevi olarak nitelendirilebileceği ortaya çıkmıştır. Verginin Reddi ise vergi mükelleflerinin Vergi Grevi kapsamındaki yoğun muhalefetleri karşısında, kamu otoritesinin tepkiye neden olan uygulamalarının tamamından veya belli bir kısmından vazgeçmesidir. Vergi Grevi ile Verginin Reddi arasındaki sebep-sonuç ilişkisi haricinde dikkati çeken diğer bir önemli husus Vergi Grevinde aktif tarafın vergi mükellefleri olduğu halde Verginin Reddinde, tepkiler karşısında tasarruflarından dönmesi münasebetiyle aktif tarafı kamu otoritesinin oluşturmasıdır.

Vergi Grevi kavramının baskın özelliği mükelleflerin gösterdiği tepkilerin her halükârda kanunî sınırlar ve demokratik teamüller çerçevesinde icra edilmesidir. Tepkilerde bu ölçülerin aşılması halinde kamu otoritesine karşı sergilenen muhalefeti kanaatimizce Vergi Grevi sınırları içerisinde kabul etmek ve tanımlamak mümkün değildir. Bu şartlarda kamu otoritesine karşı ağırlıklı olarak kanun dışı ve de demokratik teamüllerle izah edilemeyecek araçların yöntem olarak tercih edilmesi, protestoları Vergi Grevinden öte Vergi İsyanı olarak nitelendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Zira bu tarzda bir muhalefette kamu otoritesine karşı zor ve şiddet kullanımı baskın hale gelmiştir. Aynı şekilde kamu otoritesi de güvenliğin tesisi için zor ve şiddet

kullanmak durumunda kaldığından çok ciddi can ve mal kayıpları oluşmaktadır.

Vergi Grevi ve Verginin Reddi kavramlarına ilişkin yapılan yeni tanımlamalar ışığında Poujade ve Sarı Yelekliler hareketleri değerlendirildiğinde¹⁸ aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Vergi Grevi ve daha ileri boyutta Vergi İsyanı sayılacak tepkilerin gelişmesinin farklı sebepleri olmakla birlikte en önemli sebebinin kamu otoritesinin malî tasarrufuyla yükselttiği vergi oranları sonrasında vergi mükellefleri üzerindeki vergi yükünün artışı¹⁹ olduğu muhakkaktır (Gök, 2007:147). Nitekim bu durum hem Poujade Hareketi'nin hem de Sarı Yelekliler Hareketi'nin en önemli tetikleyici unsurudur.

Poujade Hareketi, Vergi Grevi açısından değerlendirildiğinde ikili bir durum ortaya çıkmaktadır. Hareketin başlangıç sürecinde P.Poujade ve taraftarlarının protestolarında kanun dışı ve demokratik teamüllere aykırı araçları yöntem olarak kullandıkları dikkat çekmektedir. Özellikle vergi personelinin görevlerini yapmalarına şiddet kullanılarak mani olunması (Vergi ödemeyi reddetmeleri/vergi denetimine mani olmaları gibi), grevlere katılmak istemeyen dükkân sahiplerinin dükkânlarının kapatılmaya zorlanması gibi tepkiler Poujade Hareketi'ni Vergi Grevinden öte bir Vergi İsyanı olarak değerlendirmeyi gerektirmektedir.²⁰ Ancak hareketin kitleselleşmesiyle birlikte protestoların daha hukuk zeminine taşınması (Basın-yayın kanallarının kullanılması, toplantı ve mitingler tertip edilmesi, Esnaf ve Tüccarları Savunma Birliği'nin kurularak bir sivil toplum örgütüne dönüşmesi ve sonrasında Fransız Birliği ve Kardeşlik adı altında siyasallaşması gibi) ve kanuni yolların kullanılmasına özen gösterilmesi Poujade Hareketi'ni mükelleflerin vergi yükünün azaltılmasına dönük meşru sınırlar içerisinde ve meşru araçlarla geliştirdikleri muhalefet anlamında Vergi Grevi kavramı içerisinde değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

Sarı Yelekliler Hareketi'nde de ikili bir durum söz konusudur. Fakat burada gelişmeler Poujade Hareketi'nde olduğunun tam aksinedir. Öyle ki, Sarı Yelekliler mensuplarının başlangıç itibarıyla geliştirdikleri muhalefet, özellikle sosyal medya ağları üzerinden örgütlenerek büyük meydanlarda kamu düzenini bozmayan gösteriler yapmaları tipik bir Vergi Grevi tavrıdır. Başlangıçtaki bu tavır sürdürülemezdir. Sarı Yelekliler, çok hızlı, kontrolsüz ve merkezi bir yönetimden mahrum olmanın da etkisiyle eylemlerini demokratik teamüllerin dışına taşımış ve kanun dışı araçlar (Trafik engellenmesi, benzin istasyonlarının işgal edilmesi, sokaklarda barikatlar kurulması, kamu binalarına tahrip edilmesi, araçların ve çöp kutularının ateşe

verilmesi, mağazaların kundaklanması, süpermarketlere mal dağıtımının engellenmesi, kolluk kuvvetleriyle fiilen çatışmalara girilmesi gibi) kullanmaya başlamışlardır. Bunun neticesinde de çok ciddi sayılabilecek can ve mal kayıplarına sebep olunmuştur. Bu noktadan sonra Sarı Yelekliler Hareketi'ni bir Vergi Grevi olarak tanımlama imkânı ortadan kalkmış ve hareket bir Vergi İsyanına dönüşmüştür.²¹

Verginin Reddi açısından bakıldığında hem Poujade Hareketi hem de Sarı Yelekliler Hareketi vergi mükellefleri lehine sonuçlar doğurmuştur. Poujade Hareketi sonrasında dönemin Fransız Hükümetleri Verginin Reddi bağlamında mükellefler üzerinde vergi baskısına sebep olan tasarruflarından geri adım atarak vergi yükünü azaltıcı düzenlemeler yapmışlardır. Sarı Yelekliler Hareketi sonrasında da E. Macron yönetimindeki Fransız Hükümeti, protestolar karşısında gerek Karbon Vergisi uygulamasını 2019 yılı için askıya alarak gerekse de Fransa Ulusal Meclisi'nde geçirilen yasayla vergi yükünü azaltıcı mahiyette düzenlemelere giderek, mutlak olmasa da Verginin Reddi kavramı içerisinde değerlendirilebilecek tasarruflarda bulunmuştur.

Kaynakça

- Aktan, C. C. (Ocak 2012). Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı. *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, 14-22.
- Aktan, C. C., Dileyici, D., Saraç, Ö. (2002). *Vergi Zulüm ve İsyân*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Bulutoğlu, K. (1958). Vergiye Karşı Tipik Bir Reaksiyon Olarak Poujade Hareketi. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Sayı 4, 173-197.
- Bedock, C., Raymond, B. A., Sudda, D.M., Gremion, T., Reungoat, E., Schnatterer, T. (Ocak/Şubat2019). Gilet Jaunes: Düşük Gelirlilerin İsyanına Dair Öncü Bir Çalışma. (Çeviren: Ezgi Pınar). *Ayrıntı Dergisi*, Sayı 29,12-16.
- Bilge, N. (2019). Fransa'da 'Sarı Yelekliler'in Yürüyüşü Sürüyor: Fransız Baharı'nın Ayak Sesleri mi?, <https://onedio.com/haber/fransa-da-sari-yelekliler-in-yuruyusu-suruyor-fransiz-bahari-nin-ayak-sesleri-mi-851389>, Erişim Tarihi:06.08.2019.
- Çataloluk, C. (2008). Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 20, 213-228.
- Çelik, H. (Aralık 2018). Fransa'da Sarı Yelekliler Hareketi, Stratejik Düşünce Enstitüsü. <https://www.sde.org.tr/hatice-celik/genel/fransada-sari-yelekliler-hareketi-kose-yazisi-8607>, Erişim Tarihi:29.07.2019.
- Der Spiegel, (01 Eylül 2003). Pierre Poujade, <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-28471120.html>, Erişim Tarihi:24.07.2019.
- Der Spiegel, (18.01.1956). Frankreich/Poujadismus, Im Nacken der Republik, <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-31587267.html>, Erişim Tarihi:25.07.2019.
- Demir, İ. C. (2015). *Kamu Maliyesi*. 2.Baskı, Afyonkarahisar: Limit Yayınları.
- Demir, İ. C. (2013). *Türkiye'de Vergi Yükü (Objektif ve Subjektif Yönleriyle)*. Afyonkarahisar: DoraYayınları.
- Durdu, M. (2018). Sivil İtaatsizlik Kavramı ve Vergi İtaatsizliği. *Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, 255-290.
- Frankreich: was wollen die Gelbewesten? (08.12.2018). <http://www.oekosoz.org/frankreich-was-wollen-die-gelben-westen/>, Erişim Tarihi:01.08.2019.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2019). İstatistikler, OECD Üyesi Ülkelere İlişkin Çeşitli Vergi İstatistikleri, <https://gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/HTML/VI/OECD13.htm>, Erişim Tarihi:30.07.2019.
- Gergerlioğlu, U. (2015). Bireysel Psikolojik Unsurlar Bağlamında Özel Tüketim Vergilerinin Değerlendirilmesi. *International Anatolia Academic Online Journal*, Cilt 3, Sayı 1, 19-28.
- Gergerlioğlu, U. (2015). Vergi İsyanlarının Psikolojik ve Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi: "Poujade Hareketi", "Viski İsyanı" ve "Erzurum Vergi

- İsyanları” Örnekleri, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları içerisinde (58.Seri, Yıl 2012/2, s.95-108). İstanbul, Maliye Araştırma Merkezi Yayını.
- Giray, F. (2013). *Maliye Tarihi*. 4.Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Gök, A. (2007). Vergi Direncinin Gelişimi. *Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1, 143-163.
- Günaydın, E. (05 Aralık 2018). Hükümet Karşısı ‘Sarı Yelekliler Hareketi’ Dünyaya Yayılıyor, <https://tr.euronews.com/2018/12/05/hukümet-karsiti-sari-yelekliler-hareketi-dunyaya-yayiliyor>, Erişim Tarihi:07.08.2019.
- Hajek, W. (2019). Gilets jaunes/Gelbwesten-eine Zwischenbilanz, (Röportajı Yapan: Peter Birke). *Sozial Geschichte Online*, Sayı 25,1-16, https://sozialgeschichteonline.files.wordpress.com/2019/05/sgo_25_vorverc3b6ffentlichung_gespre3a4ch_hajek_gilets_jaunes_gelbwesten-1.pdf. Erişim Tarihi:31.07.2019.
- Hançerlioğlu, O. (1978). *Felsefe Ansiklopedisi, Kavramlar ve Akımlar*. Cilt 5(Ö-R). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Heper, F. (2009). *Vergi Analizi (Kamu Maliyesi)*. (Editörler: N. Varcan, T. Çakır). 4.Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Herekman, A. (1987). *Kamu Maliyesi (Genel Vergi Kuramı)*. Cilt II, Ankara: Sevinç Matbaası.
- IMF Country Report, (July 2018). France, No:18/243, s.34, file:///C:/Users/recep/Downloads/cr18243%20(1).pdf, Erişim Tarihi:30.07.2019.
- İktisadi ve Malî Sahada Kalkınma, Fransa-Poujade’nin Grev Emri, (16 Nisan 1955). *Akis Dergisi*,11-13.
- İşte Sarı Yelekliler’in 42 Talebi, (07.12.2018). <https://tele1.com.tr/iste-sari-yeleklilerin-42-talebi-10430/>, Erişim Tarihi:01.08.2019.
- Le Boule, V. M. (17 März 1955). Die Steuerrevolte des kleinen Mannes, *Zeit Online*, <https://www.zeit.de/1955/11/die-steuerrevolte-des-kleinen-mannes>, Erişim Tarihi:03.09.2019.
- Kempin, R. Tokarski, P. (März 2019). Macron, die Gelbwesten und die nationale Debatte, *Stiftung Wissenschaft und Politik, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit*, Nr 13,1-4, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2019A13_kmp_tks.pdf, Erişim Tarihi:06.08.2019.
- Keskin, N. (2018). Vergiye Yönelik Mükellef Tutum ve Tepkileri. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 60-75.
- Koç, Y. (2018). 150 Soruda Türkiye’de İşçi Sınıfı, Sendikalar, Toplu İş Sözleşmesi ve Grev, Vatan Partisi, İşçi-Sendika Bürosu, Ankara: Öztepe Matbaacılık.
- Koyuncu, H. ve Gökkuş, B. (08 Aralık 2018). Paris’i Savaş Alanına Çeviren ‘Sarı Yelekliler’ Kim ve Ne İstiyorlar? <https://tr.euronews.com/2018/12/08/video->

fransa-sari-yelekliler-kimdir-ne-istiyorlar-fransa-benzin-zam-protesto,
ErişimTarihi:07.08.2019.

- Nadaroğlu, H. (1996). *Kamu Maliyesi Teorisi*. 9.Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Orkunoğlu/Şahin, I.F. ve Yereli A.B. (Ocak 2018). Mükelleflerin Vergiye Direnme Yöntemleri ve Türkiye’de Günah Vergilerindeki Artışların Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, Sayı 26 (35), ISSN 1305-5577,169-194.
- Owczarek J.W. (2015). Poujade and Poujadolf: Fears of Fascism in France’s Fourth Republic, Undergraduate Honors Theses. University of Colorado, Paper 820. https://scholar.colorado.edu/honr_theses/820/, Erişim Tarihi:25.07.2019.
- Örmeci, O. (Şubat 2019). Sarı Yelekliler Protestolarının Analizi. *Stratejist Dergisi*,44-49.
- Özcan, Y. (17 Haziran 2019). Fransa’da Sarı Yeleklilerin Eylemleri 7.Ayını Doldurdu, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-sari-yeleklilerin-eylemleri-7-ayini-doldurdu/1506240>, Erişim Tarihi:07.08.2019.
- Öztürk, N. (2016). *Kamu Maliyesi*. Güncellenmiş 3.Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, O. (2019). *Kamu Maliyesi*. Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.
- Priester, K., (2007). *Populismus, Historische und aktuelle Erscheinungsformen*. Frankfurt/New York: Campus Verlag.
- Pürsünerli, Ç.E. (2013). Vergiye Karşı Direnme Şekilleri ve Vergi İnzivası. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVII, Sayı 1-2, 1293-1313.
- Resmî Gazete, (07.11.2012). 6356 Sayılı Sendika ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, Sayı: 28460, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121107-1.htm>, Erişim Tarihi:16.07.2019.
- Ritter, A. (08.12.2018). “1200 Euro Mindestrente, Erhalt von Postämtern- die Forderungen der Gelbwesten übersetzt”, <https://www.stern.de/politik/ausland/frankreich--das-sind-die-forderungen-der-gelbwesten-8479118.html>, Erişim Tarihi:01.08.2019.
- Rucht D. (2019). Die Gelbwestenbewegung, Stand und Perspektiven, ipb(İnstitut für Protest und Bewegungsforschung) working paper series, Berlin. <https://protestinstitut.eu/wp-content/uploads/2019/02/dieter-rucht-gelbwesten.pdf>, Erişim Tarihi:31.07.2019.
- Saç, S. (2017). Frant National: Radikal (Populist) Sağdan İlmli (Neo-Populist) Sağa. *Mülkiye Dergisi*, Sayı 41(1),.259-290.
- Sav, B. (2003). Anlam Değişmeleri Üzerine Artzamanlı Bir İnceleme. Gazi Üniversitesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 1,147-166.
- Seçer, H. Ş. (2007). Endüstriyel Uyuşmazlık Biçimi Olarak Grevin Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 12,141-168.

- Shields, G.J. (2004). An Enigma Still, Poujadism Fifty Years On. *French Politics, Culture&Society*, Vol.22, No.1,36-56
- Stieglitz, E.J. (Ocak 2019). Sarı Yelekliler'den Yeşil Yeni Düzen. *Ekonomik Forum Dergisi*, Sayı 294,100-101.
- Taşkın, Y. (2010). Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri. *İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Seri 54, 68-90.
- TEB BNP Paribas Ortaklığı, Fransa: Ekonomik Göstergeler, https://tebledisticaret.com/tr/kesfet-piyasalar/fransa/ekonomik-ve-politik-anahat?home_critere_pays=20,Erişim Tarihi:30.07.2019.
- The Independent, (29 Ağustos 2003). Pierre Poujade, Fransız Hakkının Politik Kampanyacısı. <https://www.independent.co.uk/news/obituaries/pierre-poujade-37016.html>, Erişim Tarihi:24.07.2019.
- The Telegraph, (28 Ağustos 2003). Pierre Poujade, <https://www.telegraph.co.uk/news/1439896/Pierre-Poujade.html>, Erişim Tarihi:24.07.2019.
- Was ist die 'Gelbe Westen Protest-Bewegung', Wer sind die Gelbwesten?, (2019). <https://www.bedeutungonline.de/was-ist-die-gelbe-westen-protest-bewegung-gelbwesten-bedeutung-definition-herkunft/>, Erişim Tarihi:06.08.2019.
- Yeniçağ Gazetesi (06.01.2019). Sarı Yelekliler Paris'i Ateşe Verdi, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/sari-yelekliler-pariste-araba-yakti-219619h.htm>, Erişim Tarihi:08.08.2019.
- Yıldırım, M. (Aralık 2018). Sarı Yelekliler İsyanı. Uluslararası Gençlik Araştırma Merkezi (UGSAM), Dosya No 41.
- Yıldız, Z. (04.05.2019). Şiddeti Meşru Yöntem Olarak Gören Black Bloc İle Sosyal Hareket Sarı Yelekliler Arasında Bağ Var mı?, <https://tr.euronews.com/2019/05/04/siddeti-mesru-yontem-olarak-goren-black-bloc-ve-sosyal-hareket-sar-yelekliler-arasinda-bag>, Erişim Tarihi:08.08.2019.

¹ Bu konuda Aktan'ın "Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı", Taşkın'ın "Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri", Gök'ün "Vergi Direncinin Gelişimi", Çataloluk'un "Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları", Gergerlioğlu'nun "Bireysel Psikolojik Unsurlar Bağlamında Özel Tüketim Vergilerinin Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmalarına bakılabilir.

² Hatta çalışma hayatına ilişkin hukuki düzenlemeler kapsamında 18.10.2012 Tarih ve 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 58. maddesinde grev kavramı "İşçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla, aralarında anlaşarak veya bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmaması için verdiği karara uyarak işi bırakmaları" (Resmî Gazete, 2012) olarak tanımlanmıştır.

³ Sanayileşmeyle birlikte ivme kazanan işçi-işveren ilişkileri zamanla karşılıklı çıkar çatışmasına dönüşmüştür. Bu çıkar çatışmasını lehlerine döndürmek için işçilerin kullandığı en önemli araç grev yöntemidir. Sanayi toplumları özelinde endüstriyel uyumsuzluk olarak da tanımlanan grev kavramı tarihin akışı içerisinde kolektif bir tepki olarak ortaya çıkmış, ekonomik olduğu kadar sosyolojik sebep ve sonuçları da olan bir olgudur (Seçer, 2007:141-168).

⁴ Türk maliye yazınında bahse konu kavramların değerlendirilmesinde tutarsızlıkların olduğuna işaret eden başka çalışmalar da mevcuttur (Bakınız Orkunoğlu/Şahin, Yereli, 2018:176-177).

⁵ Pürsünerli, "Vergiye Karşı Direnme Şekilleri ve Vergi İnzivası" isimli çalışmasının "Vergi Grevi" başlığını taşıyan kısmının başlangıcında Vergi Grevi'nin, "Vergi ödememe konusunda kolektif bir direniş" olduğunu ifade ederken, bu kısmın son paragrafında "Vergi Grevi'nin "Bireysel nitelikte de ortaya çıkabileceğini" (Pürsünerli, 2013:1295-1296) belirtmektedir. Kanaatimizce vergiye karşı gösterilen bireysel tepki "Vergi Grevi" olarak nitelendirilemez. Zira grev olgusunun bireysel değil, toplumsal mahiyette bir tavır oluşu, "Vergi Grevi" olgusunu da kolektif/toplumsal bir tepki olarak değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Nitekim mükelleflerin vergiye karşı geliştirdikleri dirençlerden birisi olan "Vergi Kaçakçılığı" olgusu bireysel bir tepki olarak değerlendirilirken "Vergi Grevi" toplumsal bir tepki olarak değerlendirilmektedir (Demir, 2015:173; Nadaroğlu, 1996:282).

⁶ Öztürk'ün "Vergi Grevi" ve "Verginin Reddi" olgularını tanımlarken kullandığı ölçüt şu şekildedir: Vergiye karşı gösterilen toplumsal muhalefet şayet vergi yükünün azaltılmasına dönük ise bu tepki "Vergi Grevi"; veya toplumsal muhalefet vergi yükünün artmasına sebep olan kanuni düzenlemenin tamamen ortadan kaldırılmasına dönük ise "Verginin Reddi" olarak nitelendirilmelidir (Öztürk, 2016:150).

⁷ Pierre M. Poujade, mimar bir babanın yedinci çocuğu olarak 1 Aralık 1920 tarihinde Fransa'nın Lot vilayetinin küçük bir kasabası olan Saint Cere'de doğdu. Genç yaşta, babasının ölümü üzerine eğitimini tamamlayamadan çalışma hayatına atıldı. Matbaa işçiliği (Tipograf), jimnastik hocalığı, üzüm toplayıcılığı, yol tamirciliği vb. işlerle uğraşarak geçimini temin etmeye çalıştı. Gençlik yıllarında sağ siyasi organizasyonların içerisinde bulunan Poujade, II. Dünya Savaşı esnasında bir süre Cezayir'de Fransız ordusunda görev aldı. Cezayir'de bulunduğu esnada babası vergi memuru olan Yvette Seva (P. M. Poujade) ile evlendi. 1953 senesinde doğduğu kasaba olan Saint Cere'de esnaflık (Kırtasiyecilik) ve aynı zamanda belediye meclis üyeliği yaparken öncülüğünü yaptığı bir kısım vergi mükellefiyle birlikte vergi tahsildarlarına/müfettişlerine karşı direnç göstermiştir. Bu direnç hızlı bir şekilde Fransa geneline yayılmaya çalışılmış, Esnaf ve Tüccarları Savunma Birliği (Union de Défense des Commerçants et des Artisans /UDCA) ismiyle 29 Kasım 1953 tarihinde örgütlenilmiştir. Sonrasında siyasileşen hareket 1956 seçimlerine Fransız Birliği ve Kardeşlik (Union et Fraternité Françaises /UFF) adı altında girmiş ve oyların yaklaşık %11,6'sını alarak (2,5 milyon oy) 52 milletvekili çıkarmışsa da 1958'de aynı başarıyı gösterememiş ve siyasi bir güç olarak varlığını sürdürmemiştir. 1960'lı yıllarla birlikte siyasete olan ilgisini tamamen kesme de P.Poujade kendi özel işlerine yönelmiştir. Vergi mağdurlarının Robin Hood'u olarak isimlendirilen P. M. Poujade 27 Ağustos 2003 tarihinde 82 yaşındayken ölmüştür (Priester, 2007:144-145; Saç, 2017:265-266; The Telegraph, 2003; The Independent, 2003; Der Spiegel, 2003).

⁸ Dünya siyaset yazınında Poujadizm/Poujadisme/Poujadismus şeklinde de anılan bu hareketi Hançerlioğlu, şu şekilde açıklamıştır: "Küçük bir Fransız kırtasiyecisi olan Pierre M. Poujade'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra seçimlere katılarak esnaftan alınan vergilerin kaldırılması sloganı altında başlattığı faşist hareket bu adla anılır. Seçimlerde bir hayli oy almasını Esnaf ve Zanaatkarları Koruma Derneği'nin kurucusu ve başkanı oluşuna borçludur. Kısa bir parlamadan sonra sönüp gitmiştir (Hançerlioğlu, 1978:230).

⁹ Hükümetlerin kararlı tutumları karşısında, hızlı kitleselleşmenin verdiği güçle pasif direnişlerin yerini, şiddetin de kullanıldığı aktif eylemlerin aldığı da olmuştur. Özellikle güney ve orta Fransa'da güvenlik güçleriyle çatışmalar yaşanmış, güvenlik birimlerine saldırılarda bulunulmuş, "Vergi Grevleri"ne katılmayan esnaflar tehdit edilmiş, vergiden muaf iş adamlarının camları kırılmış ve vergi memurları darp edilmiştir (Der Spiegel, 1956). Bu noktada tepkilerin hukukun ve de demokratik uygulamaların dışına çıktığı görülmektedir ki, bu tepkileri "Vergi Grevi" sınırları içerisinde değerlendirmek mümkün değildir.

Maliye yazınında bu tarzda veya daha geniş çaplı, şiddeti de araç olarak gören tepkilerle birlikte Türk maliye yazınında Poujade Hareketini bir “Vergi İsyanı” olarak nitelendiren düşünürler de bulunmaktadır (Aktan, Dileyici, Saraç, 2002:164).

¹⁰ Böyle olmakla birlikte P. M. Poujade'nin talimatıyla malî düzenlemelere karşı Paris merkezli (Ocak 1955) olarak tüm Fransa genelinde ilan edilen millî mahiyetteki (Tüccar ve esnaflarca düzenlenen) grevin yeterli ilgi görmediği yönünde bilgiler de vardır. Özellikle Paris'te grevin başarısız oluşu, gıda satışı yapan esnafların dükkânlarını kapatmamış olmalarına, kapatanların da ancak öğleden sonra işlerin durgunlaştıktan sonra emre riayet etmiş olmalarına bağlanmıştır. Nîmes ve Cahors 'ta çağrıya uyulurken, Nancy vilayeti tacirleri çağrıya uymayacaklarını açıklamıştır. Lüle şehrinde merkezî yerlerdeki dükkânlar açık kalırken, kenar mahallelerdeki esnaflar özellikle Poujade taraftarlarının zoruyla dükkânlarını kapatmışlardır. Marsilya ve Bordeaux'ta grev çağrısına itibar edilirken Versay'da kısmen uyulmuştur (Akis, 1955:12-13).

¹¹ Poujade Hareketi'nin “Fransız Birliği ve Kardeşlik” adı altında siyasî bir kimliğe bürünmesinin ardından girdiği 1956 seçimlerinde kazandığı 52 milletvekilinden birisi Fransız siyasetinde aşırı sağcı eğilimleriyle tanınan Jean Marie Le Pen'dir. “Fransız Birliği ve Kardeşlik”, 1958 seçimlerinde kaybettiği toplumsal cazibesi nedeniyle ancak 2 milletvekilini parlamentoya sokmayı başarırken, bunlardan birisi J.M. Le Pen'dir (Saç, 2017:266).

¹² Protesto eylemlerinin ‘Sarı Yelekliler Hareketi’ olarak isimlendirilmesinin sebebi protestocuların üzerlerine sarı yelekler giymesindedir. Sarı yelek, Fransa'da her sürücünün aracında bulundurması gereken ve bir kaza veya tehlike anında dikkat çekici mahiyette giymesi gereken bir eşyadır. Bir olağanüstülüğü/tehlikeyi sembolize etmesi bakımında gösterilerde kendiliğinden kullanılmış ve eylemlerin bu isimle anılmasına sebep olmuştur (Çelik, 2018).

¹³ Sarı Yelekliler olarak anılan protestocuların profiline bakıldığında homojen bir gruptan bahsetmek mümkün değildir. Protestolara katılanların farklı mesleklerden (ağırlıklı çalışanlar/işçiler) ve işsizlerden, farklı eğitim düzeylerinden, farklı yaş ve cinsiyetten ve farklı siyasî eğilimlerden olan kişilerden olduğu tespit edilmiştir (Bedock, Raymond, Sudda, Gremion, Reungoat, Schnatterer, 2019:14-15; Rucht, 2019:5-7)

¹⁴ Sarı Yelekliler Hareketi'nin siyasî ve sosyal sebepleriyle ilgili olarak Dieter Rucht'un “Die Gelbwestenbewegung” isimli araştırmasına (Rucht, 2019) ve Willi Hajek'le yapılan “Gilet jaunues/Gelbwesten-eine Zwischenbilanz” başlıklı röportaja bakılabilir (Hajek,2019).

¹⁵ Sosyal talepler şu şekildedir:

- Sıfır evsiz (Evi olmayan kimse kalmasin).
- Konutlar için büyük bir ısı yalıtımı projesi.
- Herkes için aynı sosyal güvenlik sistemi (zanaatkârlar ve bireysel girişimciler de dâhil). Serbest çalışanlar için aynı sosyal güvenliğe (Bağ-Kur benzeri) son verilsin.
- Emeklilik sistemi dayanışmacı ve sosyal kalsın.
- Ülke dışı çalışanlar sistemine (AB üyesi ülke vatandaşlarının bir başka ülkede çalışmaya gönderilmesi) son verilsin. Fransa topraklarında çalışan bir kişinin aynı maaş düzenine ve haklara sahip olmaması kabul edilemez. Fransa sınırları içinde çalışma hakkı olan herkes Fransız vatandaşlarıyla eşit olmalı ve o kişinin işvereni Fransız işverenlerle aynı vergileri ödemeli.
- İş güvenliği hakkında: büyük şirketlerin sözleşmeli işçi çalıştırma hakkı sınırlandırılın. Kadrolu çalışma hakkı istiyoruz.
- Zorunlu göç hareketlerinin sebeplerine çözüm üretilsin.
- Sığınmacılara iyi davranılın. Onlara barınak, güvenlik, temel gıda ve çocuklarına eğitim sağlamak bizim sorumluluğumuz. Dünyanın birçok ülkesinde, sığınma talebine yanıt bekleyen kişiler için ağırlama kampları kurulması adına Birleşmiş Milletler'le iş birliği halinde çalışılın.
- Sığınma talebi reddedilenler ülkelerine gönderilsin.
- Hakiki bir entegrasyon politikası uygulansın. Fransa'da yaşamak Fransız olmayı gerektirir (tamamlayana sertifika verilmek üzere Fransızca dil, Fransa tarihi ve vatandaşlık bilgisi dersleri verilsin).
- Kiralara sınırlama getirilsin. Daha çok sayıda makul ücretli kiralık konut yapılsın (özellikle öğrenciler ve güvencesiz koşullarda çalışanlar için).
- Yaşlı nüfusun hayat seviyesi yükseltilsin. Yaşlılar üzerinden para kazanılması yasaklansın. Gri altın [yaşlıların biriktirdiği para] devri kapandı. Gri refah çağı başlıyor.
- Anaokulundan lise sona kadar hiçbir sınıfta öğrenci sayısı 25'i geçmesin.
- Psikiyatrik desteğin yaygınlaşması için imkânlar sunulsun.

- Emeklilik yaşı 60 olsun. Fizikî zorluk içeren mesleklerde (İnşaat işçiliği, mezbaha işçiliği gibi) çalışan herkes için ise 55 olarak belirlensin (Ritter, 2018; www.tele1.com, 2018; www.oekosoz.org, 2018).

¹⁶ Siyasî talepler şu şekildedir:

- Tüm seçilmişlerin maaşı ülkenin ortalama maaşıyla eşit olsun.
- Halk oylaması anayasaya girsin. Her bireyin yasa teklifini sunabileceği, bağımsız bir teşkilatın denetiminde kolay anlaşılır ve etkili bir site kurulsun. Eğer söz konusu yasa teklifi 700 binin üzerinde imza toplarsa, Meclis bunu tartışıp, düzeltip, tasarı haline getirerek tüm Fransızların katılacağı bir halk oylamasına sunmakla yükümlü olsun.
- Cumhurbaşkanlığı görev süresi yeniden 7 yıla çıkarılsın (Cumhurbaşkanının görev süresi, milletvekili görev süresine tekabül etmesi ve bu sayede yasama ve yürütmenin farklı siyasî görüşler tarafından kutuplaşmasını engellemek gerekçesiyle 2000 yılında 7 yıldan 5 yıla indirilmişti).
- Eski Cumhurbaşkanlarına ömür boyu ödenek uygulamasına son verilsin (Ritter, 2018; www.tele1.com, 2018; www.oekosoz.org, 2018).

¹⁷ Bu düzenlemeyle birlikte Fransızlar, Avrupa'nın en pahalı akaryakıt kullanan halkı olmuştur. F. Hollande ve E. Macron hükümetlerinin biraz da çevreci hassasiyetlerle benimsediği bu vergiler, özellikle toplu taşıma imkânlarının daha az olduğu taşra bölgeleri ve küçük şehirlerde Fransız halkının alım gücünü azaltmıştır (Örmeci, 2019:46).

¹⁸ Poujade ve Sarı Yelekliler hareketleri birbiriyle kıyaslandığında benzer ve farklı yönleri şu şekilde sıralanabilir. Benzer yönleri:

- Her iki hareketin sebepleri irdelendiğinde ağırlıklı olarak mali sebepler öne çıkmakla birlikte ekonomik ve siyasî sebepler de protestolarda etkili olmuştur.
- Her iki hareket, katılımcı profilleri bakımından değerlendirildiğinde homojen bir katılımcı kitlesinden bahsetmek mümkün değildir. Böyle olmakla birlikte protestocuların geneli, ekonomik olarak orta ve daha aşağı gelire sahip ve hükümetin ekonomik/malî tasarruflarından doğrudan olumsuz etkilenen kimselerden oluşmaktadır.
- Her iki harekette tetikleyici unsur hükümetin vergi konularındaki tasarruflarıdır. Ancak her iki hareket de kitleselleştiği nispette hükümetlerin genel politikalarına karşı bir muhalefete dönüşmüşlerdir.
- Her iki hareketin ortaya çıkışında önceden bir hazırlık söz konusu olmamakla birlikte bir partinin, bir sendikanın veya bir sivil toplum kuruluşunun yönlendirmesi de yoktur.
- Her iki hareket kullandıkları protesto usulleri bakımından, özellikle de Sarı Yelekliler Hareketi daha yoğun olarak demokratik teamüllerin dışına çıkmış ve kamu güvenliğini tehdit etmiştir.
- Her iki hareketin sonucunda hükümetler önceki tasarruflarından geri adım atmak zorunda kalmışlardır.

Farklı yönleri:

- Poujade Hareketi'nin öncülüğünü bir şahıs yaptığı halde Sarı Yelekliler Hareketi'nde tek bir şahıstan ziyade birden çok şahsın öncülüğü vardır. Sarı Yelekliler Hareketi'nin öncüsü olarak öne çıkan isimler şunlardır: Eric Drouet, Maxime Nicolle, Priscillia Ludosky, Julien Terrier Isere, Jason Herbert Charente. Bunların yanı sıra değişik bölgelerde hareketi temsil eden farklı kişilerden bahsedilmektedir (Koyuncu ve Gökkuş, 2018).
- Sarı Yelekliler Hareketi'nin sembolü acil durumu çağrıştıran ve Fransa'da araçlarda bulundurulması zorunlu olan sarı yelek iken, Poujade Hareketi'nde Fransızların milli sembolü horoz kullanılmıştır. Ancak sarı yelek kadar öne çıkmamıştır.
- Poujade Hareketi kitleselleşerek önce bir sivil toplum kuruluşuna sonra da bir siyasî partiye dönüşmüştür. Sarı Yelekliler Hareketi ise başlamasının üzerinden yaklaşık 9 ay geçmesine rağmen ne sivil bir kuruluşa ne de bir siyasî partiye evrilmemiştir.
- Poujade Hareketi taraftarları kitleselleşme sürecinde basın-yayın vasıtalarını (Dönemin imkânları dolayısıyla) kullandırlarken, Sarı Yelekliler Hareketi mensupları, iletişim ve örgütlenmede internet teknolojisinin imkânlarını (Sosyal medya hesapları) kullanmış, çok daha hızlı iletişim kurmuş ve örgütlenmişlerdir.
- Poujade Hareketi başlangıçta Vergi Tahsilatlarına/Müfettişlerine zor kullanmak suretiyle engel olmak, eylemlere katılmak istemeyenleri zorlamak gibi yer yer kanun dışı tepkiler göstermişlerse de zamanla tepkilerini kanunî sınırlar içerisinde tutmaya özen göstermişlerdir. Sarı Yelekliler Hareketi ise kontrolsüzlüğün de etkisiyle kamu düzenini aksatıcı mahiyette trafiği engelleme, sokaklarda barikatlar kurma, araba ve çöp kutularını ateşe verme, kolluk

kuvvetleriyle çatışma, mağazaları kundaklama gibi kanun dışı protesto usullerini kullanmışlardır. Nitekim gösteriler sonucunda çok ciddi maddi kayıpların yanı sıra yaralanan ve ölenler olmuştur.

- Poujade Hareketi Fransa sınırlarının dışında çok fazla etki oluşturamamasına rağmen Sarı Yelekliler Hareketi kısa bir zamanda Fransa sınırlarının dışına taşmış ve çevre ülkelerde de etkili olmuştur. Sarı Yelekliler Hareketi, Avrupa'dan Afrika'ya birçok ülkede benzer gösteriler için öncü oldu. Almanya, Belçika ve Bulgaristan, hükümet karşıtı protestolara sahne olurken, Burkina Faso'da da geniş çaplı eylemler başladı. Hindistan'da ise benzer gösterilerin ortaya çıkmasından endişe ediliyor (Günaydın, 2018).

¹⁹ Vergi mükelleflerinin vergi uygulamalarına karşı aktif ve pasif nitelikteki tepkilerine ayrıntılı olarak görmek için Keskin'in "Vergiye Yönelik Mükellef Tutum ve Tepkileri" başlıklı araştırmasına bakılabilir.

²⁰ Poujade Hareketi'nin bir Vergi İsyanı olduğu konusunda Türk maliye yazınında "Poujade Hareketi, dayandığı temeller ve ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla tipik bir verginin isyanı hareketi olarak değerlendirilebilmektedir" (Aktan, Dileyici, Saraç, 2002:162), ve "Dolaysız nitelikli vergilerle alakalı açık bir isyan görünümü ortaya koyan Poujade Hareketi" (Gergerlioğlu, 2015:97) şeklindeki değerlendirmelerin yanında Vergi Grevini Vergi İsyanı ile eşdeğer gören " Maliye tarihine bakıldığında, Magna Carta Libertatum (1215) ile başlayan vergiye karşı kolektif tepkilerin birçok ülkede ve toplumda çeşitli örneklerini görmek mümkündür. Bunlardan Vergi İsyanı veya Grevi olarak nitelendirilebilecek en önemlilerinden birisi Poujade Hareketi (Fransa-1953)'dir" (Demir, 2013:102) şeklinde değerlendirmeler de mevcuttur.

²¹ Yaşanan olaylarda şiddet kullanımıyla ilgili taraflar birbirini itham etmektedir. Sarı Yelekliler'in sözcülerinden Priscillia Ludosky "E.Macron'un gösterilerdeki şiddet olaylarını kınadığını ancak polisin protestoculara uyguladığı şiddetten bahsetmediğini" dile getirerek güvenlik güçlerinin şiddet kullanımını ve Fransız yönetiminin buna göz yummasını eleştirmektedir (Yeniçağ, 2019). Diğer taraftan Sarı Yelekliler içerisine karışan ve şiddeti bir araç olarak kullanmayı meşru gören 'Black Blocs' (Kara Bloklar) şeklinde isimlendirilen grupların kolluk kuvvetlerine karşı şiddet kullanmasının şiddeti tahrik eden diğer bir unsur olduğu üzerinde durulmaktadır. (Yıldız, 2019).